

Tiltak for bekjempelse av pukkellaks i Reisaelva

Sesongen 2021

Reisa Elvelag

Utarbeidet av Hermann O. Hermansen
Storslett 01.10.2021

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Reisavassdraget	1
3. Tiltak mot pukkellaks	2
3.1. Organisering og økonomi	2
3.2. Utstyr	3
3.3. Gjennomføring av tiltak	3
3.4. Resultater	4
3.5. Erfaringer fra 2021 sesongen -hva fungerte, og hva fungerte ikke?	5
3.6. Hva skjer i 2023?	6
3.7. Bilder fra årets tiltak	7

1. Innledning

Reisa Elvelag er et organisert fellesskap mellom rettighetshavere med fiskerett i Reisaelva. Elvelaget er den lokale forvalteren av den lakseførende delen av Reisaelva og er i så måte ansvarlig for gjennomføring av forvaltningstiltak i elva. I en årrekke har elvelaget planlagt og gjennomført overvåkning av laksebestanden, med blant annet drivtelling av gjenstående gytefisk, prøvefiske etter oppdrettslaks og el-fiske (utført av innleid ekstern aktør). I tillegg gjøres det tiltak med skadefelling av sel når sel går opp i vassdraget, samt røkting av minkfeller.

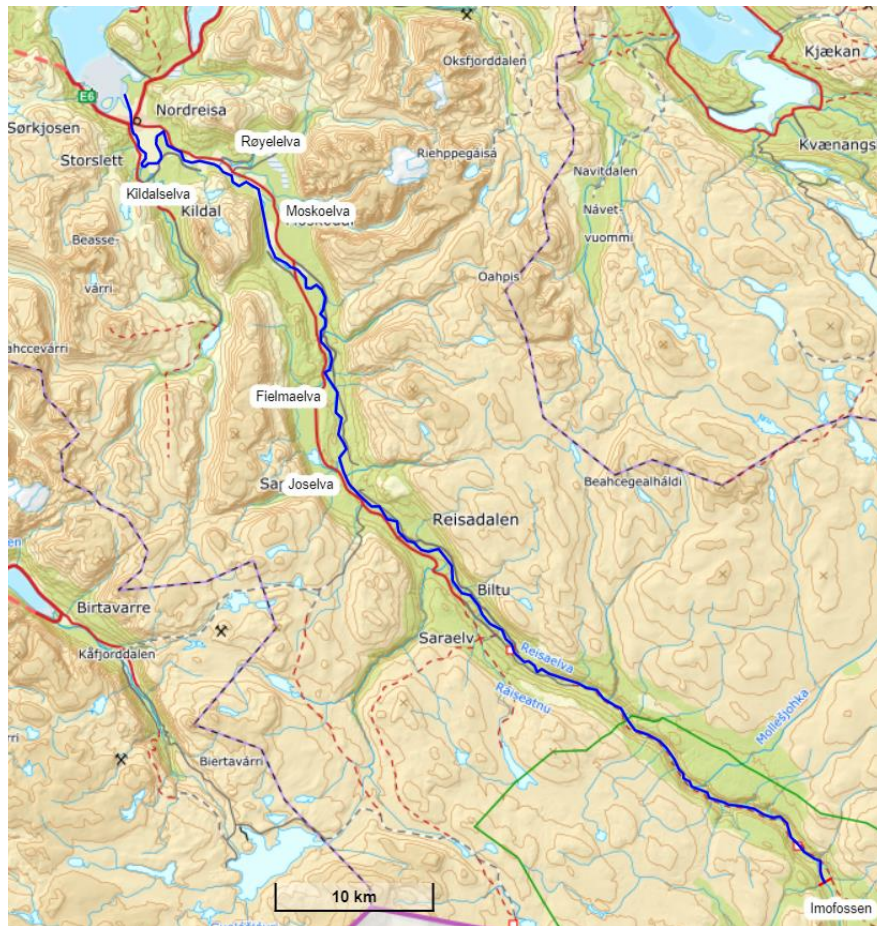
Fra og med 2017 har det også blitt et økende behov for tiltak rettet mot pukkellaks. Sesongen 2017 var den første sesongen man opplevde et større innsig av pukkellaks til Reisaelva enn tidligere år. Reisaelva var ikke alene om dette da økt mengde pukkellaks også ble registrert i flere andre elver i Troms og Finnmark, med spesielt store mengder i Øst-Finnmark. Før 2017 ble det kun rapportert om enkelte fangster av pukkellaks i Reisaelva.

I 2017 ble det registrert 51 stk tatt på stangfiske. Det ble ikke gjennomført tiltak rettet mot pukkellaksen den sesongen. I 2019 ble det tatt ut 148 pukkellaks fordelt på 49 under ordinært stangfiske og 99 med garn. Dette var første året det ble gjennomført tiltak rettet mot pukkellaks i Reisaelva etter tillatelse fra Fylkesmannen i Troms og Finnmark (nå Statsforvalteren).

Med erfaringer fra 2019 sesongen og et forventet innsig av pukkellaks i 2021 ble det i forkant av sesongen søkt om midler til tiltak mot pukkellaks. Søknaden innebar økonomisk støtte til utarbeidelse av tiltaksplan, prosjektledelse, innkjøp av utstyr og kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste. Den 25. juni ble elvelaget tildelt kr 85 000,- av Miljødirektoratet for tiltak mot pukkellaks.

2. Reisavassdraget

Reisavassdraget karakteriseres som et nasjonalt laksevassdrag og Reisafjorden som en nasjonal laksefjord. Reisaelva har en lakseførende strekning på ca. 85km fra elvemunningen i Reisafjorden opp til Imofossen. Pukkellaksen kan dermed potensielt vandre så langt som til Imofossen. I tillegg er flere av sideelvene som munner ut i Reisaelva fiskeførende og dermed områder pukkellaksen kan vandre opp i. Eksempel på noen av sideelvene er Kildalselva, Røyelelva, Moskoelva, Fielmaelva og Joselva (figur 1).

Figur 1: Lakseførende strekning i Reisavassdraget med stopp ved Imofossen. Noen viktige sideelver markert inn (norgeskart.no).

3. Tiltak mot pukkellaks

3.1. Organisering og økonomi

Det er Reisa Elvelag som har stått for organisering av tiltak mot pukkellaks i Reisaelva. Det er også elvelaget som står for rapporteringen av utførte tiltak. I forkant av sesongen ble det innhentet nødvendige tillatelser til tiltak gjennom Statsforvalteren i Troms og Finnmark. Det ble også søkt og innvilget kr 85 000,- til tiltak fra Miljødirektoratet. Tilskuddet er blitt benyttet til prosjektledelse og utarbeidelse av tiltaksplan, innkjøp av utstyr og godtgjørelse for drivtelling. Reisa Elvelag bidrar ved eget arbeid av sekretær i elvelaget til blant annet planlegging, organisering, oppfølging og rapportering. Selve utfiskingen er i hovedsak gjennomført på dugnad, bestående av rettighetshavere (grunneiere og fiskeberettigede) og andre med hjerte for Reisaelva. Det estimeres at det er lagt ned ca. 1000 dugnadstimer ifm. ekstratiltak mot pukkellaks. Uten den enorme dugnadsinnsatsen hadde det ikke vært mulig å gjennomføre tiltakene.

3.2. Utstyr

Med erfaringer fra utfiskingen i 2019 ble det i forkant av sesong kjøpt inn flere garn av riktig type og størrelse. Noe av det elvelaget lærte i 2019 var at det er stor forskjell på hvilke garn som egner seg og ikke ved utfisking. De garnene som fungerer best for utfisking i Reisaelva er «flytegarn kombi med kork» i maskestørrelse 45mm. Det ble forsøkt med makrellgarn også, uten at disse var like effektive.

Selv om «flytegarn kombi med kork» er det foretrukne garnet på markedet er det likevel flere begrensninger med slike masseproduserte garn. Garnet er i seg selv har et nylon som er litt for tynt slik at garnene ødelegges ved bruk i elv. I tillegg måtte det påføres mer blyline og mer flytetau for å fungere godt.

Flere garn ble kjøpt inn for å supplere gjennom sesongen etter hvert som garnene ble helt ødelagt. Mellom hver runde med utfisking ble garnene bøtet. Dessverre opplevde vi at leverandører tidlig gikk fri for egnet garn. Dette skyldes nok i all hovedsak stor etterspørsel av garn som følge av pukkellaksproblematikken. Det ble også forespurt om å spesial lage garn for bruk mot pukkellaks. Dessverre var ikke leverandørene villig til å gjøre dette, med mindre det kom en bestilling på over 100 garn. Dette er noe man kan ta med seg mot neste pukkellaks år, der man kan samle flere elvelag og organisasjoner til å bestille samlet.

I tillegg til innkjøp av utstyr til garnfiske ble det kjøpt inn utstyr for bygging av fiskefelle. Fiskefellen ble bygd ved hjelp av gjerdestaur, lekter og netting.

3.3. Gjennomføring av tiltak

12. juli ble første tiltak mot pukkellaks i Reisaelva sesongen 2021 igangsatt. Nedre del av elven ble drivtelt for kartlegging av mengden pukkellaks i vassdraget. Drivtellingen ble gjennomført fra Tørfoss i sone 5 ned til Røyelelvmunningen i sone 1, en strekning på ca. 16 km. Bakgrunnen for å igangsette telling var med bakgrunn i rapporter om observasjoner av pukkellaks fra fiskere. I tillegg var det blitt rapportert at det store innsiget allerede var i gang i flere elver. Det var i denne delen av vassdraget det ble observert mest pukkellaks i sesongen 2019. Resultatet fra drivtellingen var lite observasjoner av pukkellaks.

Etter tellingen med dykkere fortsatte en observasjonsrunde fra Røyelelvmunningen og ned til Tømmernesøra ved hjelp av båt. Et lite flak med pukkellaks ble observert ved Styggøya og det ble mobilisert til utfisking på strekningen. Den kvelden ble det tatt ut 21 pukkellaks. Pukkellaksen var sølvblank og trolig akkurat gått opp i elven. Sesongens første utfisking av pukkellaks ved hjelp av garn var dermed et faktum. De neste dagene ble det gjennomført befaringer langs elva for å speide etter pukkellaks. Det ble ikke observert store mengder, men et lite flak nå og da.

Samtidig som det ble igangsatt utfisking ved hjelp av garn, ble det også arbeidet med bygging av en fiskefelle. Fiskefellen ble bygd etter samme modell som ble benyttet i flere elver i Finnmark. Fellen ble satt ut i elva 23. juli ved Styggøya i sone 1. Her deler elva seg i to løp, hvor fellen ble plassert i det ene løpet med ledegjerder, mens det andre løpet ble sperret med gjerde og not. 26. juli ble flere ledegjerder og not flyttet på som følge av en brå økning i vannstand over natten. De neste dagene ble brukt til å forsøke å sette i stand oppsettet med sperregjerde og not. Etter flere forsøk måtte vi konstatere at vi ikke klarte å få begge elveløpene 100% tett. Det ble derfor besluttet å avslutte jobben med fiskefellen og heller fokusere alle ressurser mot utfisking ved hjelp av garn. Ledegjerder og sperregjerder ble demontert 5. august for å sikre fri passasje forbi. Resterende deler ble tatt opp fra elva 17. august.

En ny drivtelling ved bistand fra Naturtjenester i Nord ble gjennomført 3. august fra Haugset i sone 3 ned til Styggøya. Det ble også rapportert om observasjoner av pukkellaks i øvre del av vassdraget på de stedene det ble gjort utfisking i 2019. En runde med utfisking i øvre del ble gjennomført. Siste utfisking med garn ble utført 10. august. Det er ikke gjennomført tiltak i noen av sideelvene til Reisaelva. Røyeelva ble befart i starten av august uten at det ble observert pukkellaks.

3.4 Resultater

Garnfiske:

Det ble gjennomført 12 dager med utfisking, der det enkelte dager var to lag i aksjon i løpet av samme dag. Totalt ble det utfisket ca. 1000 pukkellaks ved hjelp av garn. Utfiskingen startet 12. juli og ble avsluttet 10. august.

Av bifangst ble det registrert 7 sjørøye, 3 sjørørret og 2 atlantisk laks som måtte avlives. I tillegg ble 5 brunørret tatt ut av elven. Flere sjørøyer, sjørørret og laks uten skade ble satt ut igjen.

Fiskefelle:

Selve fiskefellen fungerte slik den skulle, og det ble observert flere sjørøyer som gikk inn i fellen. Dessverre var det problemer med å få elveløpene tett og dermed ingen suksess med fangst av pukkellaks. Totalt 35 sjørøyer ble sluppet ut av fellen.

Drivtelling:

Under drivtellingen 12. juli ble kun 1 pukkellaks observert. Drivtellingen gjennomført av Naturtjenester i Nord 3. august resulterte i observasjon av 1 440 pukkellaks, men med et estimat på at nærmere 2 000 pukkellaks står i elva.

Drivtellingene etter pukkellaks ble kun gjennomført i nedre del av elven. Men i forbindelse med midtsesongevalueringen ble det gjennomført drivtelling etter atlantisk laks. Her ble også pukkellaks observasjoner registrert. Det ble observert klart mest pukkellaks i nedre del av elven i 2019, noe også erfaringene fra i år viser. I øvre del ble noe observert ved båt, men ikke større ansamlinger.

Basert på observasjonene som er gjort og utfiskingen som er gjennomført er det sannsynlig at en større mengde med pukkellaks har fått gyte. Et grovt anslag på mellom 500-1000 pukkellaks er ikke usannsynlig.

Ordinært stangfiske:

Under ordinær fiskesesong ble det fanget 104 stk på stang.

3.5 Erfaringer fra sesongen 2021 -hva fungerte, og hva fungerte ikke?

Garnfiske:

Garnfiske er det tiltaket som erfaringsmessig har gitt best resultat for uttak av pukkellaks i Reisaelva. Dette så lenge man ikke har en velfungerende fiskefelle. Utfisking med garn byr likevel på mange utfordringer. Garnene må ofte modifiseres i forhold til hva man får kjøpt på markedet. De er i tillegg svært tynne og går raskt ødelagt. Som nevnt tidligere vil leverandørene ikke spesial lage garn så fremt det ikke kommer inn større bestillinger.

Reisaelva er en relativt stor elv og garnfiske er dermed utfordrende med tanke på vannstand.

Sammenlignet med de mindre elvene er det vanskelig å sperre av elva ved hjelp av garn. Det blir derfor mye drivgarnfiske. Mange av områdene har også større steiner eller røtter i elvekanalen. Dette river opp garnene og gir rom for pukkellaksen til å rømme unna.

En annen negativ ting ved utfisking med garn er bifangst av sjørøye, sjørøret og atlantisk laks. Dette prøver man i det lengste og unngå, men dessverre vil en og annen sette seg i garnet.

Fiskefelle:

Tiltaket med fiskefelle er trolig den beste og mest skånsomme måten å fange pukkellaks på, uten å skade sjørøye, sjørøret og atlantisk laks. Samme type fiskefelle som ble bygd og testet ut i Reisaelva er benyttet med stort hell rundt omkring i elver i Finnmark. Dessverre opplevde vi store utfordringer i forbindelse med utsett av vår felle. Først å finne egnet sted med lav nok vannstand. Ønsket plassering måtte endres, da det var problemer å få ned gjerdestaur, selv med stolpebanker. Der fiskefellen ble satt ut var problemet å få tettet begge elveløpene slik at all fisk måtte gjennom fellen for å passere.

Reisaelva er også kjent for hurtige endringer i vannstand, noe vi ble skadelidende av ved at elva økte

kraftig og rev med seg nota og enkelte sperregjerder. Det ble høstet mange gode erfaringer fra dette prosjektet som vil bli brukt i planleggingen av nytt utsett av fiskefelle ved neste pukkellaks innsig.

Det er selvfølgelig ønskelig å få på plass et mer robust fellesystem, slik som en flyteristfelle. Dette vil være svært kostbart og Reisa Elvelag er dermed avhengig av eksterne midler.

Drivtelling:

Drivtellingen er et veldig viktig verktøy for kartlegging av mengde pukkellaks i elva. Det gir også oversikt over om pukkellaksen står alene eller sammenblandet med sjørøye, sjørørret og atlantisk laks. Dette er viktig informasjon for å unngå store mengder bifangst. I tillegg til drivtelling benyttes drone og observasjoner fra elvebåt til å kartlegge større ansamlinger med pukkellaks. Disse kartleggingsmetodene er viktig for å kunne iverksette utfisking med garn raskt og effektivt.

Ordinært stangfiske:

Ordinært stangfiske gjennom sesong blir et supplement til de andre tiltakene. En og annen pukkellaks vil ta på stang, men det er likevel begrenset uttak. I år stengte Reisaelva for fiske 02-17. august med formål om å begrense beskatningen av villaks med bakgrunn i en dårlig midtsesongevaluering. Dette gjorde nok at det ble fanget noe mindre pukkellaks, men har generelt liten betydning for det totale uttaket.

3.6 Hva skjer i 2023?

Dersom forvaltningsmyndigheten fortsatt ønsker at pukkellaksen skal bekjempes må det også ligge betydelig med økonomiske midler til grunn for å gjennomføre et slikt arbeid.

Dugnadsinnsatsen i Reisaelva og andre elver har vært formidabel gjennom hele sesongen, men en slik kamp kan ikke baseres kun på dugnad.

I Reisaelva ønsker vi naturlig nok en flyteristfelle slik det planlegges for 15 vassdrag i Øst-Finnmark. Dersom ikke dette er aktuelt i 2023 vil Reisa Elvelag på ny forsøke å få til eget fellesystem. Det vil bli vurdert gjennomført utfisking med garn, dersom fiskefellen ikke lar seg realisere.

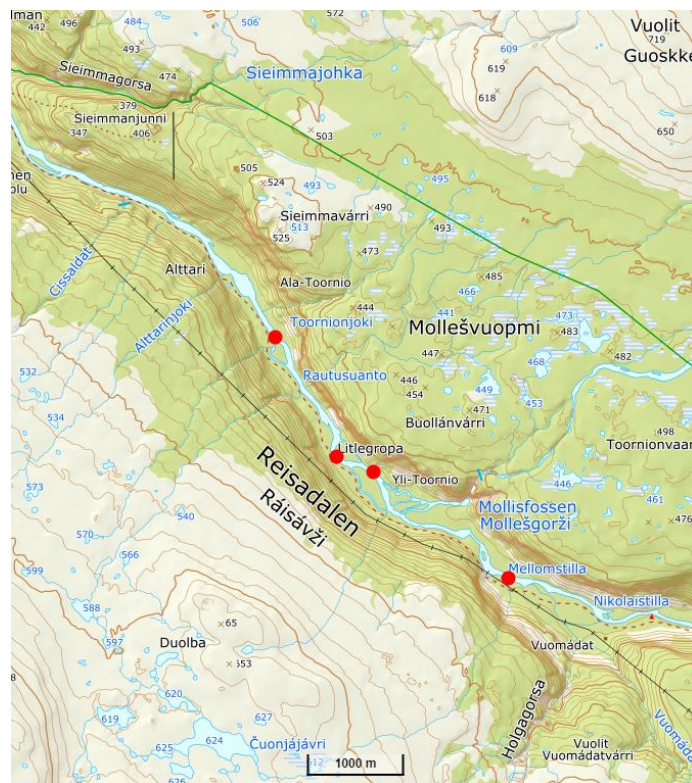
Reisa Elvelag er uansett innstilt på å gjennomføre tiltak så lenge forvaltningsmyndigheten ønsker bekjempelse av pukkellaks. All økonomisk støtte til dette arbeidet er kjærkomment. I lys av den negative trenden med atlantisk laks i elven er det naturlig med stadig begrensninger i fisket, noe som igjen resulterer i betydelig nedgang i elvelagets inntekter. Dette igjen resulterer i mindre handlingsrom for iverksettelse av kostbare tiltak finansiert av elvelaget.

3.7 Bilder fra tiltak

Garnfiske:

Figur 1: Oversikt over lokaliteter (markert i røde punkter) for utfisking med garn i nedre del av Reisaelva, fra nedre del av Styggøya til Moskoelvmunningen. Det er observert pukkellaks også lengre opp, men med unntak av noen få lokasjoner i øvre del er det ikke gjennomført utfisking. Se figur 2 for oversikt i øverste del.

Figur 2: Oversikt over lokaliteter som ble utfisket i øvre del av elven markert i rødt.

Bilde 1: Resultat av ett garntrekk ved Galsomelen.

Bilde 2: Klargjøring av drivgarn.

Fiskefelle:

Figur 3: Flyfoto over Reisaelva der fiskefellen og sperregjerdet ble satt ut ved Styggøya. Fellen ble forsøkt satt ut helt nederst i bilde, men dette ble problematisk pga. vanskeligheter med å få ned gjerdestaur.

Bilde 3: Fiskefelle med ledegjerde ved Styggøya.

Bilde 4: Fiskefellen utplassert. Bygging av ledegjerder.

Bilde 5: Sperregjerde og not for å sperre av elveløpet. Fiskefellen er satt i det andre elveløpet.

Bilde 6: Montering av not for å sperre av dypeste del av elveløpet.